

Abstracts inför seminariet 6/5 2024

Här nedan följer abstracts för de fyra inledande inläggen 6/5 2024.

Antroposofins historiska kontext och löftet om säker kunskap i en osäker tid

Olav Hammer

Under årtiondena kring sekelskiftet 1900 hade många människor mist tilltron till kyrkornas anspråk på att förmedla sanningen, samtidigt som en framväxande materialistisk vetenskap kunde uppfattas som själlös och torftig. En rad nya, s.k. esoteriska livsåskådningar från denna tid, bland annat formulerade inom rörelser som teosofin och antroposofin, kunde upplevas som mera tilltalande alternativ. Ett centralt tema som återkommer i dessa olika livsåskådningar var hur man kunde uppnå kunskap om den andliga verklighet de presenterade. Finns det en metod snart sagt vem som helst kan följa för att uppnå denna kunskap, är insikterna snarare begränsade till en elit, eller ligger de så långt utom räckhåll att man måste förlita sig på det en ledargestalt har sagt? Föredragets centrala frågeställningar är: Vilka svar gav man på sådana frågor i den tidens alternativa rörelser? Vilka reflektioner om vägen till kunskap finner man hos Steiner och i senare skeden av antroposofins historia? Kan man spåra inre spänningar mellan individualism, elitism eller tillit till andras utsagor inom antroposofin och andra esoteriska rörelser från denna tid?

Esoterikk - Dogmatikk – Frihet

Helmut Zanders refleksjoner over waldorfpedagogikken

Jan Erik Ebbestad Hansen

Antroposofi var for Rudolf Steiner vitenskap, høyere åndsvitenskap, med samme krav til objektivitet og sannhet som i tidens naturvitenskap og kulturvitenskap. Han insisterte også på at representantene for antroposofien ved åndelig initiasjon skulle drive åndsvitenskapelig forskning. Slik gikk det som kjent ikke.

Steiners antroposofi er et ideunivers, det vil si ideer utviklet på begynnelsen av 1900-tallet og som i hovedsak lar seg føre tilbake til tysk idealisme, teosofi og kristen esoterikk. Og antroposofer som åndelige vitenskapsmenn og -kvinner? De eksisterer tilsynelatende ikke. Er det da slik at antroposofer kun er å forstå som formidlere av Rudolf Steiners ideer? Er antroposofien blitt en esoterikk uten esoterikere?

Det er rimelig å anta at mangel på åndsvitenskap og initierte innad i bevegelsen har ført til en revurdering av antroposofiens mål og mening. I stedet for å drive åndsvitenskap har man i hovedsak konsentrert seg om praksisområder som for eksempel medisin, jordbruk og pedagogikk. Her søkes Steiners ideer realisert i konkret praksis.

Waldorfpedagogikken er kanskje det viktigste og mest omfattende antroposofiske praksisområdet. Den har hatt stor suksess i en rekke land. Den er derfor i særlig grad egnet til å reflektere over hvilke utfordringer antroposofien og denne type pedagogikk står over for.

I waldorfpedagogikken drives det så vidt vites ingen initiert åndsvitenskaplig forskning slik Steiner forutsatte. Ifølge ham skulle læreren være en initiert. Dette har historisk sett ført til en sterk binding til hans ideer fra begynnelsen av 1900-tallet. Etter hvert synes det å ha oppstått et stadig mer flytende forhold til Steiners autoritet i flere skoler.

I min innledning vil jeg med utgangspunkt i Helmut Zanders fremstilling av waldorfpedagogikken reflektere over utviklingslinjer og utfordringer. Den munner ut i et spørsmål om hvor grensen går for å kalle pedagogikken antroposofibasert og skolene Steinerskoler.

Antroposofi og steinerpedagogikk: Tema med variasjoner

Anne-Mette Stabel

Innen academia betraktes antroposofien som uvitenskapelig eller som pseudovitenskap, spekulativ og okkult. Å undersøke Steiners arbeider, se hans bidrag i en historisk kontekst, drøfte hans arbeider kritisk og se hans perspektiver i lys også av nyere forskning, er helt nødvendig. Det er viktig for fagene idehistorie og filosof, det er også av stor betydning for det Waldorf/Steinerpedagogiske fagmiljøet.

Ettersom antroposofien er det historiske grunnlaget for Waldorf/Steinerpedagogikken, blir ikke sjelden pedagogikken også rammet av kritikken. I flere av disse arbeidene omtales

Waldorf/Steinerpedagogikken som vellykket, som god praksis, men det pekes på at antroposofien og synet på den, er et stort problem for pedagogikken. Det har ført til at Waldorf/Steinerpedagogikken sjelden er gjort til tema for forskning i andre akademiske institusjoner enn de som er knyttet til det Waldorf/Steinerpedagogiske fagmiljøet.

Det har også ført til mange, kritiske oppslag i media gjennom årene. Kritikken er nødvendig, men premisset for kritikken må oppleves som adekvat. Antagelsene om at Waldorf/Steinerskolelæreres relasjon til antroposofien i Waldorf/Steinerskolene er entydig, statisk, ukritisk og naiv, slik det ikke sjelden presenteres, må nyanseres.

Selv om det ikke finnes noen omfattende forskning på hvordan Waldorf/Steinerpedagoger i dag benytter antroposofi som grunnlag for sitt pedagogiske arbeid, eventuelt om og hvordan antroposofien benyttes som del av legitimeringsgrunnlaget for det praktiske arbeidet i skolen, finnes det kilder som viser variasjon i synet på antroposofiens plass og betydning.

Med utgangspunkt i et utvalg av kilder fra den norske Waldorf/Steinerpedagogiske konteksten, blant annet læreplaner, Steinerhøyskolens studieplan og utvalgte artikler fra den interne konteksten, viser jeg utvikling og endring, variasjoner, spenninger og utfordringer i synet på antroposofien i dette materialet. Avslutningsvis stiller jeg spørsmål ved om og evt hvordan antroposofien kan ha en plass innenfor Waldorf/Steinerpedagogisk arbeid i framtiden.

Arvet från Rudolf Steiner och waldorfskolans vardag

Karen Swartz-Hammer

Varje organisation, oavsett om det är en fotbollsklubb, en församling i Svenska kyrkan eller en skola, har utvecklat sätt att driva verksamheten: en organisationskultur. Organisationskulturer ändras över tid och präglas av att olika personer och grupper kan ha olika perspektiv på hur organisationen fungerar och bör fungera. Kärnan i organisationskulturen är inte minst föreställningar om dess grundare, syftet med själva verksamheten, den riktning man vill utvecklas i och hur man bör arbeta i den dagliga verksamheten för att kunna uppfylla syftet och nå målet. En välfungerande organisation präglas av att man trots de oundvikliga åsiktsskillnaderna kan enas om några grundläggande idéer. För waldorfskolor handlar kulturen om hur man tagit till sig Steiners tankar och hur man uppfattar honom som person, hur man uppfattar själva waldorfpedagogiken, och hur man har inarbetat olika lokala traditioner vars ursprung ofta är okänt för dem som arbetar i skolan. Är Steiners uttalanden en vag inspirationskälla eller sanningar från en närmast ofelbar källa? Hur man svarar på den frågan kan ha en avgörande betydelse för hur skolans vardag ser ut och till och med om den överlever på sikt. Mitt föredrag berör dessa frågor och ger exempel på vilka konsekvenser olika organisationskulturer kan ha för waldorfskolors verksamhet.